

БЪЛГАРО-РУМЪНСКОТО ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО – РЕЗУЛТАТИ И ПОЛЗИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКАТА СИГУРНОСТ

BULGARIAN-ROMANIAN CROSS-BORDER COOPERATION – ECONOMIC SECURITY RESULTS AND BENEFITS

Д-р Дафинка Сидова,
асистент в Нов български университет, София, България
dsidova@nbu.bg; dafi_sidova@abv.bg

Резюме: *This report analyzes the results and benefits of cross-border cooperation (CBC) between Bulgaria and Romania in the post-2007 period in terms of economic security in the cross-border area. Selected criteria of effectiveness provide a comparative analysis of two programming periods: 2007-2013 and 2014-2020. The expected outcomes of cross-border economic projects (by 2023) are also being explored. Outline the main trends and prospects for developing the cross-border partnership and its role in terms of economic security.*

Ключови думи: BULGARIAN-ROMANIAN CROSS-BORDER COOPERATION, ECONOMIC SECURITY, COMPARATIVE ANALYSIS, CRITERIA OF EFFECTIVENESS

1. Увод

Европейското ТГС, известно като Interreg A, заема важно място в контекста на Политиката за сближаване на Европейския съюз (ЕС), тъй като е средство за териториално сближаване, наред с транснационалното и междурегионалното сътрудничество. От своя страна, реализираното между България и Румъния ТГС, със своя дългогодишен опит, се явява ключов фактор за устойчив растеж, икономическо развитие и конкурентоспособност на трансграничната зона.

За програмния период 2014-2020 г. в българо-румънското ТГС се включват партньори от осем български области (Видин, Враца, Монтана, Плевен, Велико Търново, Русе, Силистра, Добрич) [1] и седем румънски окръга (Мехединци, Долж, Олт, Телсорман, Гюргево, Кълъраш, Констанца) (виж фиг. 1). Общият бюджет на трансграничната програма е 258,5 млн. евро, от които 215,7 млн. евро се предоставят Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Към м. ноември 2018 г., от подадени 855 проектни предложения, са договорени 153 проекта на обща стойност 225,8 млн. евро или над 87% възможна усвояемост. [2].

Фиг. 1 Карта на българо-румънския трансграничен регион за 2014-2020 г. [2]

В настоящия доклад обект на изследване е българо-румънското ТГС, което се анализира като инструмент за повишаване на икономическата сигурност, а предмет на изследване е ефективността му по отношение на икономическата сигурност. Затова главната цел на разработката е да се създаде подходяща среда за сравнение на партньорството (до 2018 г.), както и за очертаване на неговото бъдещо развитие в дългосрочен план (до 2023 г.). За постигане на целта се структурира сравнителен анализ, включващ конкретни критерии за ефективност. Чрез него могат да се проследят тенденциите на развитие на ТГС между България и

Румъния, да се изведат основни ползи, да се очертаят перспективи за развитие.

За ползите на разработката се въвеждат някои ограничения по:

- териториален обхват – българо-румънският трансграничен регион;
- времеви обхват – от 2007 г. до 2023 г.;
- брой добри практики – по три проекта за периоди 2007-2013 г. и 2014-2020 г.;
- брой критерии за ефективност – два критерия: брой проекти и бюджет на проектите;
- брой проекти с очаквани ползи – три проекта с реализация до 2023 г.

Приложената методика включва: дълбинен, комплексен, структурно-функционален и динамичен подход, метод на обработване и анализиране на данни, художествена абстракция, сравнителен анализ.

2. Постигнати резултати за периода 2014-2018 г.

Трансграничната програма Interreg V-A Румъния-България 2014-2020 не включва приоритетна ос, която ясно и целенасочено да подкрепя и насърчава проектни дейности с позитивно влияние върху икономическата сигурност. Въпреки това обаче, в рамките на две от приоритетните оси – „Добре свързан регион“ и „Зелен регион“ – се реализират проектни инициативи с пряк и косвен положителен ефект върху икономическата сигурност.

Част от дейностите по първата приоритетна ос се фокусират върху модернизирването, реконструирането и рехабилитирането на пътната мрежа, което дава възможност за по-сигурна и свободна мобилност на хора и стоки.

В рамките на втората приоритетна ос се осъществяват проектни инициативи, целящи опазването и промотирането на природното и културно наследство в региона. Подобни дейности допринасят за укрепване на туристическия потенциал чрез производство на нови продукти, въвеждане на иновативни услуги, привличане на чуждестранни инвестиции, разширяване на търговската мрежа на представители от малкия и среден бизнес.

Общият бюджет на двете приоритетни оси е 160 млн. евро (62%), от които 136 млн. евро (63%) са финансирани от ЕФРР, 20,8 млн. евро са национално финансиране и 3,2 млн. евро – финансиране от страна на партньорите в проектите.

Броят на финализираните, до м. ноември 2018 г., проекти с икономически ефект е четиринадесет, чийто общ бюджет възлиза на 10,9 млн. евро (9,3 млн. евро от ЕФРР). Само един

от тези проекти е по първата приоритетна ос, като неговата стойност е над 1,4 млн. евро (1,2 от ЕФРР) – „Проучване на възможностите за намаляване на използването на TEN-T мрежа в трансграничния регион Румъния-България чрез оптимизиране на товарния и пътнически транспорт и развитие на съвместен механизъм за подкрепа на интермодалните връзки.“ [3]. Отговорни партньори са Асоциация на Дунавските общини "Дунав", Белене, Плевен и Фондация „Група за екологична инициатива и устойчиво развитие“ - E.I.S.D.G Foundation, Румъния. Основните дейности в обхвата на проекта са:

- изработване на предварително проучване на състоянието на интермодалните възли и потенциала им да се оптимизира и усъвършенства TEN-T мрежата в региона;

- приемане на съвместна Стратегия за подобряване на TEN-T мрежата чрез подобряване на капацитета на интермодални възли в трансграничния регион Румъния-България;

- консултации със заинтересованите страни и експертната общност;

- провеждане на кръгли маси: 2 в Румъния (Крайова и Констанца) и 2 в България (Русе и Плевен).

Друг успешно реализиран проект е „Трансгранична икономика в Румъния и България, опазваща природното и културно наследство“ [4]. Общата стойност на проекта надхвърля 334 хил. евро (284 хил. евро от ЕФРР). В него партньори са Търговско-промишлена палата, Добрич, и Камара за търговия, индустрия, навигация и земеделие, Констанца. Част от постигнатите резултати са:

- разработени Стратегия за развитие на икономика, опазваща природните и културни ресурси на Румъния и България и Ръководство HERITAGE-FRIENDLY ECONOMY за румънско-българско трансгранично природно наследство;

- проведени обучения на експерти и бизнес общности за изпълнение на стратегията;

- предоставени за свободно ползване онлайн материали;

- въведена система за награждаване и признаване на бизнесите, които най-добре изпълняват стратегията.

Третият пример за финализирана трансгранична инициатива в периода 2014-2018 г. е проектът „Интегрирана Мултимедийна Платформа за активна култура и туризъм“ [2] с общ бюджет от 1,4 млн. евро (1,2 млн. евро от ЕФРР). Партньори са Сдружение "Регионални партньорства за устойчиво развитие - Видин", Общинска фондация „Русе - град на свободния дух“, Община Лом и Сдружение „Алексис Проджект Филиаси“ (Румъния). Създадена е база данни на културни, природни и исторически обекти на територията на цялата трансгранична зона, с цел устойчивото им и рационално използване. Разработена е новаторска и интерактивна онлайн GIS платформа за предоставяне на информация и туристически услуги. Популяризиране на трансграничната зона като атрактивна туристическа дестинация с обособени нови пет комплексни туристически маршрута, с цел преодоляване на сезонния характер на туризма в цялата трансгранична зона.

Като примери за добри практики в рамките на програмен период 2007-2013 г., Приоритетна ос 3 „Икономическо и социално развитие“, могат да се посочат следните три проекта:

- проект „MedPlaNet – мрежа от производители на медицински растения и дейности за развитие на сравнителните предимства на трансграничната зона Кълъраш – Силистра“ [5], с обща стойност от 1,4 млн. евро (1,2 млн. евро от ЕФРР), допринася за икономическото и социалното развитие на зоната Кълъраш – Силистра, използвайки бизнес потенциала на ароматни медицински растения и природни продукти. Основни резултати от проекта са: проучване на възможностите за увеличаване на използването на лекарствени растения и производните на естествените продукти, база данни с потенциалните производители и преработватели в региона, мрежа MedPlaNet, програма за обучение и насоки на земеделските производители и преработватели;

- проект "Пътят на виното" [6], с обща стойност от 0,4 млн. евро (0,3 млн. евро от ЕФРР), допринася за устойчивото икономическо развитие на региона на Долж, Олт, Мехединци, Белоградчик, Монтана, Плевен, чрез идентифициране и популяризиране на възможностите в развитието на лозарството и винарската промишленост в българо-румънския трансграничен регион. Основният резултат от проекта е провеждането на проучване относно "Идентифициране на потенциала за развитие на лозаро-винарския сектор в граничната зона". Също така, по проекта са организирани четири семинара: два в Крайова "Достъп до фондовете на ЕС за развитие на бизнеса " и "Разнообразие от вина, подходящи за граничния регион", един в Монтана "Съвременни технологии за постигане на потенциала на виното", и един в Белоградчик "Производство на пазара на виното и разширяване пазара на виното“;

- проект „Румънско-български обслужващ център за микросистеми и нанотехнологии“ [7], ръководен от Националния институт за научно-изследователска и развойна дейност по микротехнологии ИМТ - Букурещ и изпълняван от още четири партньори: Русенски университет "Ангел Кънчев", Русенска търговско-индустриална камара, Търговско-индустриална и селскостопанска камара – Кълъраш, Търговско-индустриална и селскостопанска камара – Гюргево. Общият бюджет е 0,6 млн. евро (0,5 млн. евро от ЕФРР). Създаден е и се развива румънско-български високо технологичен обслужващ център за микросистеми и нанотехнологии, основан на сътрудничеството между университетите, научно-изследователски институти и малки и средни предприятия в трансграничния регион. Подкрепя се развитието на микро- и нано технологиите. Разработена е съвместна програма за сътрудничество между университетите, научно-изследователски институти и малки и средни предприятия в областта на микро- и нанотехнологиите.

3. Сравнителен анализ

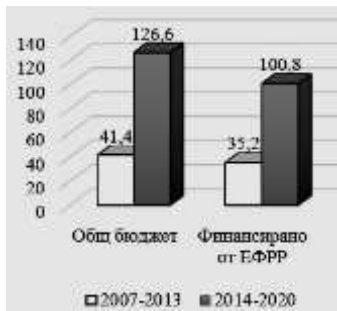
За да бъде структуриран сравнителен анализ, е необходимо въвеждането на критерии за ефективност. Първият критерий, по който се извършва сравнението, е броят договорени проекти – K1_{бр.проекти}. За втори критерий се избира бюджетът, нужен за реализиране на проектите – K2_{бюджет} проекти. Сравнителният анализ се извършва по отношение на два програмни периода: 2007-2013 г. и 2014-2020 г.

Резултатите от събраните и обработени данни от двата програмни периода по отношение на броя проекти, които имат благоприятно влияние върху икономическата сигурност, са представени на диаграма 1. Тенденцията, която се очертава, е стабилност по отношение на първия критерий.

Диаграма 1. Сравнителен анализ по K1_{бр.проекти} [2;5]

На диаграма 2 се вижда развитието на ТГС между България и Румъния, сравнявайки ги по K2_{бюджет} проекти. (виж диаграма 2). Отчита се ръст от два пъти на общия бюджет на трансграничните инициативи, договорени за реализиране през последния програмен период. Почти два пъти повече е и стойността на средствата, усвоени от ЕФРР.

Диаграма 2. Сравнителен анализ по К2 бюджет проекти (в млн. евро) [2;5]

4. Перспективи за развитие до 2023 г.

Следващата задача е да се обобщат очакваните резултати и ползи от договорените трансгранични проекти, които предстоят да бъдат реализирани до 2023 г. 77% от трансграничните проекти за периода 2014-2020 г. са в процес на реализиране. Тяхната стойност представлява 93% от общия бюджет и 91% от средствата, предоставени от ЕФРР, за осъществяването на всички 61 проекта, допринасящи за по-сигурна и по-стабилна икономическа среда.

Диаграма 3. Брой проекти с бюджета им (в млн. евро), финализирани до 2018 г. и в процес на реализиране до 2023 г. [2]

Единадесет от 47-те проекта в процес на реализиране спадат към Приоритетна ос „Добре свързан регион“. Един от тези проекти е „Подобрени възли Гюргево-Бяла за по-добра връзка с инфраструктурата TEN-T“ [2] с общ бюджет от 8 млн. евро (6,7 млн. евро от ЕФРР). Целта на проекта е да се подобри общата транспортна система чрез ефективно свързване на общностите Гюргево и Бяла с основна и всеобхватна транспортна мрежа TEN-T. Рехабилитацията на 17,33 км. пътна инфраструктура - 12,53 км в Гюргево и 4,8 км. в Бяла - ще подобри условията за безопасност, както и конкурентоспособността на двата партньора; ще позволи по-добро използване на туристическия потенциал и ще подобри капацитета за сътрудничество в областта на транспорта и безопасността на трафика. Очаквани резултати:

- изготвяне на съвместна система за управление на трафика;
 - черно картографиране на улиците в Бяла;
 - разработване на модул/приложение - интегрирана система за осведомяване за мерки за безопасност на движението в двете общини;
 - рехабилитация на окръжен път Гюргево DJ412А Адунатати Копацени - Даръсти Вилас - Новачи - Попещи - Михайлещи;
 - рехабилитация на улици в община Бяла.
- Дейностите по проекта трябва да приключат през 2021 г.

Останалите 36 проекта в процес на реализация се разработват в рамките на Приоритетна ос „Зелен регион“, като един от тях е „Интерактивно мобилно приложение за популяризиране на историческото и културно наследство в района на Кълъраш и Силистра“ [2] с общ бюджет 0,9 млн. евро (0,8 мл. евро от ЕФРР). Партньори са Община Силистра Музей „Долен Дунав“- Кълъраш. Проектът има за цел да

популяризира трансграничния регион Калараш и Силитра като туристическа дестинация като развива интегрирана виртуална туристическа среда. Резултатите, които се целят са:

- интерактивна екскурзоводска среда (ITGE), която да популяризира регионалното историческо и културно наследство като туристически обекти;
- мобилно приложение за ITGE, предоставящо иновативен лесно достъпен продукт, който да популяризира региона като туристическа дестинация;
- цифрови дисплеи, разположени на обществени места и сайтове, популяризиращи интересните места в региона.

През първото тримесечие на 2019 г. проектът трябва да бъде приключен.

Друг проект в процес на реализиране, чиито резултати и ползи биха спомогнали за повишаване на икономическата сигурност в българо-румънския трансграничен регион, е “Туристически атракции на територията на трансграничната зона Румъния – България – на един клик разстояние” [2] с общ бюджет от 0,5 млн. евро (0,4 млн. евро от ЕФРР). Партньори са Сдружение с дейност в частна полза "Център за развитие Монтанезиум" (България) и Асоциация "Завинаги за Европа" (Румъния). Очакваните резултати и ползи от него могат да бъдат обобщени, както следва:

- проектиране и разработване на туристическо софтуерно приложение;
- изготвяне на рекламно ръководство и статии, насочени към целевите групи и всички заинтересовани страни, с тематика за опазване на природата по време на обиколките
- закупуване на оборудването необходимо за предоставяне на интерактивни и интегрирани туристически услуги
- организиране на срещи с цел популяризиране и представяне на създадения туристически продукт
- изготвяне на 10-минутен промоционален филм, насочен към рекламата на туристическия продукт;
- организиране на медийна кампания в България и Румъния, насочена към целевите групи и други заинтересовани от приложението;
- организиране на пътуващи туристически центрове.

Крайният срок за изпълнение на дейностите по проекта е м. февруари 2020 г

5. Резултати за обсъждане

Главната цел на доклада е да се сравнят резултатите и ползите от българо-румънското ТГС за последните две програмни периода, както и да се очертае бъдещото му развитие до 2023 г.

Въз основа на резултатите от сравнителния анализ може да се обобщи, че ефективността на ТГС между България и Румъния по отношение на икономическата сигурност запазва положителна тенденция.

Като негатив в Трансгранична програма Interreg V–A Румъния-България 2014-2020 се отбелязва липсата на приоритетната ос, отличаваща се с ясно изразен икономически характер. Въпреки това обаче, очакваните резултати и ползи от 47-те трансгранични проекти в процес на реализиране притежават потенциал за пряко или косвено позитивно влияние върху състоянието на икономическата сигурност в трансграничния регион.

6. Заключение

В заключение е необходимо да се отбележи, че главната цел и задачите, заложили в настоящия доклад, са осъществени. Безспорно ролята на ТГС между България и Румъния, както и ползите, и добавената стойност от реализираните трансгранични проекти, увеличават своята значимост в сферата на икономическата сигурност. В дългосрочен аспект това партньорство притежава широк кръг от възможности за

развитие и повишаване на своята ефективност, с цел устойчивото икономическо развитие на трансграничния регион.

Приложеният сравнителен анализ с критерии за ефективност би могъл да се структурира и по отношение на екологичната, социалната и културната сигурност, с цел оценка на влиянието на българо-румънското ТГС и върху тяхното състояние.

7. Препратки

[1] За програмен период 2007-2013 г. област Разград също е част от трансграничната програма.

[2] Interreg V-A Romania – Bulgaria [Официален сайт], <http://interregrobg.eu/bg/programme/programme-general-data.html> (посетен на 27.11.2018)

[3] Асоциация на Дунавските общини „Дунав“ [Официален сайт], <http://www.adodunav.org/bg/page/15-1-1-010>, (посетен на 27.11.2018)

[4] Heritage for RO-BG Economy [Официален сайт], <http://heritagerobg.eu>, (посетен на 27.11.2018)

[5] Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 [Официален сайт], <http://www.cbromanibulgaria.eu/index.php?page=proiecte-lista>, (посетен на 27.11.2018)

[6] Danube Wine Way [Официален сайт], <http://www.danubewineway.ro/index.php?lang=bg>, (посетен на 27.11.2018)

[7] RO-BG MicroNanoTech MIS-ETC Code 587 [Официален сайт], http://www.ro-bgmicronanotech.eu/bg_index.php, (посетен на 27.11.2018)